

Levendige stations in België, Frankrijk en Zwitserland

Voorbeelden van geslaagde transformaties

LUC DESMEDT (REIZIGERSBOND), JOHAN DE MOL (UNIVERSITEIT GENT, REIZIGERSBOND), MARC BROECKAERT (REIZIGERSBOND), ETIENNE VAN DAELE (REIZIGERSBOND), DIRK CLAES (REIZIGERSBOND)

De gemeentebesturen of privépartners kunnen zelf aanjager zijn van levendige stationsgebouwen, ook zonder loketpersoneel. Hoe? Enkele voorbeelden uit binnen- en buitenland tonen hoe de verloering van stationsgebouwen voorkomen kan worden, soms door een geheel andere invulling en vaak met een gunstige impact op de vervoermiddelenkeuze. Gemeenten met een stationsgebouw waarin de NMBS de loketten in 2021 zal sluiten, kunnen leren uit deze ervaringen. Veel geplande projecten kwamen tot stand na een participatief traject, met cocreatieve inbreng van de omwonenden en de treinreizigers.

DYNAMISCHE GEMEENTEBESTUREN REALISEREN PLANNEN

In **Péruwelz** (provincie Henegouwen) kocht het gemeentebestuur het stationsgebouw in 2005. De voordien door de NMBS geplande afbraak werd verhinderd door de bescherming van het stationsgebouw als historisch erfgoed. In 2019 mochten de omwonenden voorstellen doen voor de invulling van het stationsgebouw. Een deel van het opgeknapt stationsgebouw zal worden gebruikt door de toeristische dienst en voor tentoonstellingen. Er komen een stationsbuffet en een polyvalente ruimte voor korte ketenactiviteiten, alsook kantoren, ruimte voor coworking en vergaderzalen voor de lokale verenigingen. Realisatie volgt in 2022. De loketfunctie verdwijnt evenwel in 2021, tot ontevredenheid van het gemeentebestuur, dat de onthaalrol van het loketpersoneel beklemtoont. In het bijzonder wordt gemikt op minder autogebruik, meer fietstoerisme en meer trein- en busgebruik, o.a. door de sinds 2017 ingelegde, grensoverschrijdende busverbinding naar Condé (overstap op de tram naar Valenciennes).

Foto: vzw Reizigersbond

In Péruwelz sluit het loket dit jaar. Het beschermde stationsgebouw zal vanaf volgend jaar gebruikt worden door de toeristische dienst van de gemeente en voor tentoonstellingen. Er komen ook een stationsbuffet, een polyvalente ruimte, kantoren, ruimte voor coworking en vergaderzalen voor de lokale verenigingen.

Foto: vzw Reizigersbond

Het stationsgebouw in Blaton huisvest een sociale wasserij.

In **Flémalle-Haute** (provincie Luik) wil het gemeentebestuur in het stationsgebouw - loketloos sinds 2018 - drie appartementen onderbrengen, evenals de dienst toerisme en een beveiligde fietsstalling met een oplaadpaal voor elektrische fietsen. De wachtzaalfunctie wordt behouden. In 2019 werd een werkwinkel voor de omwonenden georganiseerd. Realisatie is gepland in 2022.

In **Blaton** (deelgemeente van Bernissart, provincie Henegouwen) werden in 2019, in samenspraak met de omwonenden en treingebruikers, plannen ontwikkeld om het stationsgebouw, de sporenonderdoorgang en de troosteloze stationsomgeving aantrekkelijker te maken. Het doel is om de vlak voor de loketsluiting in 2013 fraai gerenoveerde wachtzaal weer dagelijks toegankelijk te kunnen maken. Momenteel huisvest het stationsgebouw een sociale wasserij: een geslaagd initiatief van het gemeentebestuur om het stationsgebouw levendiger te maken, toen de NMBS in 2006 van plan was het loket te sluiten.

LOKETSLUITING IN 2021: UITGEVERIJ HOUDT STATION LEVEND

In april 2021 vestigde de lokale uitgeverij Baeckens zich in het pas gerenoveerde, monumentale station **Mechelen Nekkerspoel**. Het gebouw doet niet alleen dienst als kantoor, de uitgeverij wil er ook voorleesmomenten en andere culturele initiatieven voor een breed publiek organiseren. Het openhouden van de wachtzaal maakt deel uit van de met Baeckens onderhandelde concessie. De NMBS behoudt er de loketfunctie slechts tot eind 2021.

LOKETSLUITING IN 2021: GEMEENTEBESTUREN ZOEKEN INVULLING

Na de aankondiging van de loketsluitingen begin 2021 reageerden veel ge-

meentebesturen ontstemd, onder andere dat van **Saint-Ghislain** (meer dan 2.000 opstappers). In 2019 werden voor 700.000 euro renovatiewerkzaamheden aan het monumentale stationsgebouw in Vlaamse neorenaissancestijl voltooid. Het gemeentebestuur vreest dat het stationsgebouw zal verloederen. Een project voor het inrichten van een kindercrèche werd in 2014 in extremis afgevoerd. In **Beveren-Waas** is het gemeentebestuur bereid om mee te zoeken naar een levendige invulling voor het stationsgebouw na de volledige loketsluiting. Gedacht wordt aan erfpacht of concessie, aan een Fietspunt voor sociale tewerkstelling en aan een mobipunt (Hoppin). Beveren-Waas wordt een mobiliteitsknooppunt met een buslijn naar de haven en de waterbus. De voorbije jaren werd goed met de NMBS samengewerkt voor de uitbreiding van de beveiligde fietsstallingen, met inbegrip van BlueBike, en van de autoparkeerplaatsen. Na aandringen door het gemeentebestuur werd de wachtzaal – ontoegankelijk sinds de gedeeltelijke loketsluiting in 2018 – weer toegankelijk. Het openen en het sluiten gebeurt met een tijdslot.

FRANS PROGRAMMA OM LOKETLOZE STATIONS WEER LEVENDIG TE MAKEN

Het vastgoedfiliaal Gares & Connexions van de Franse spoorwegmaatschappij SNCF lanceerde in 2019 het programma '1.001 gares'. Doel: op 5 jaar tijd en met 50 miljoen euro 500 loketloze stationsgebouwen weer levendig maken en hun verloederding tegengaan. Hoe? Door lokale initiatiefnemers te steunen. Het budget komt van de winst die de SNCF boekt dankzij

Foto: Uitgeverij Baeckens

In april 2021 vestigde de lokale uitgeverij Baeckens zich in het pas gerenoveerde, monumentale station Mechelen Nekkerspoel. Het gebouw doet niet alleen dienst als kantoor, de uitgeverij zal er ook voorleesmomenten en andere culturele initiatieven voor een breed publiek organiseren.

Foto: vzw Reizigersbond

In de Franse gemeente Montigny-sur-Loing gingen de loketten in 2017 dicht. Sinds maart 2020 huurt een lokale ondernemer het stationsgebouw voor een vriendenprijsje. Hier ziet u het hele aanbod aan comfortdiensten die sinds juni 2020 aangeboden worden aan spoorforensen en anderen.

de concessies voor winkels in de 150 grootste Franse stations. Als goed voorbeeld geldt het in 2020 weer tot leven gewekte en toegankelijk geworden stationsgebouw in **Montigny-sur-Loing** dat sinds 2017 loketloos is. In deze charmante gemeente nabij Fontainebleau, op een uur trein van Parijs, overwoog een lokale ondernemer om een foodtruck op het stationsplein te installeren. Het gemeentebestuur raadde hem aan contact te nemen met de SNCF. Sinds maart 2020 huurt de ondernemer het stationsgebouw voor een vriendenprijsje. Na zelf doorgevoerde aanpassingswerkzaamheden in de voormalige lokettenzaal opende hij Le Local. Naast warme meeneemdrankjes voor de forensen en streekproducten ligt de klemtoon op de korte keten, met een aanbod van door een lokale restaurantuitbater dagvers bereide meeneemgerechten, die voor mindermobielen zelfs thuisbezorgd worden. Ook een fietsverhuurdienst voor dagjestoeristen én een conciërgedienst (bewaking van buitenverblijven) werden opgestart. Hoewel de pandemie en de avondklok de commerciële activiteiten fors beperken, draagt dit initiatief nu al bij tot een geringere automobilititeit in de gemeente. Veel treinreizigers Immers bestellen hun dagelijkse inkoop telefonisch of

de kaartjesverkoop (nationale en internationale biljetten), maar ook voor de orde en netheid van het station, het sneeuwvrij maken van de perrons, het verstrekken van toeristische informatie en het begeleiden van personen met een beperking. De talrijke met de trein gekomen dagjestoeristen grijpen dankbaar naar de vele wandelfolders in de lokettenzaal. De aanwezigheid van een – afzonderlijk gerunde – krantenkiosk annex kroeg en nachtwinkel alsook de koppeling met de bushalte zorgen voor levendigheid, op vrijdag- en zaterdagavond zelfs tot 4 uur 's ochtends, wanneer de laatste Noctabus naar de bergdorpjes rijdt. ■

Foto: Chemins de Fer du Jura

In Saignelégier, een Zwitserse gemeente met 2.500 inwoners, is het stationsloket elke dag open van 5 of 7 uur tot 22 uur. Het loketpersoneel zorgt niet alleen voor de verkoop van biljetten maar geeft ook toeristische info en begeleidt mindermobiele mensen.

Trefwoorden: beleid (lokaal), combimobilititeit, mobipunt, multimodaliteit, NMBS, stationsloketten, stationsomgeving.